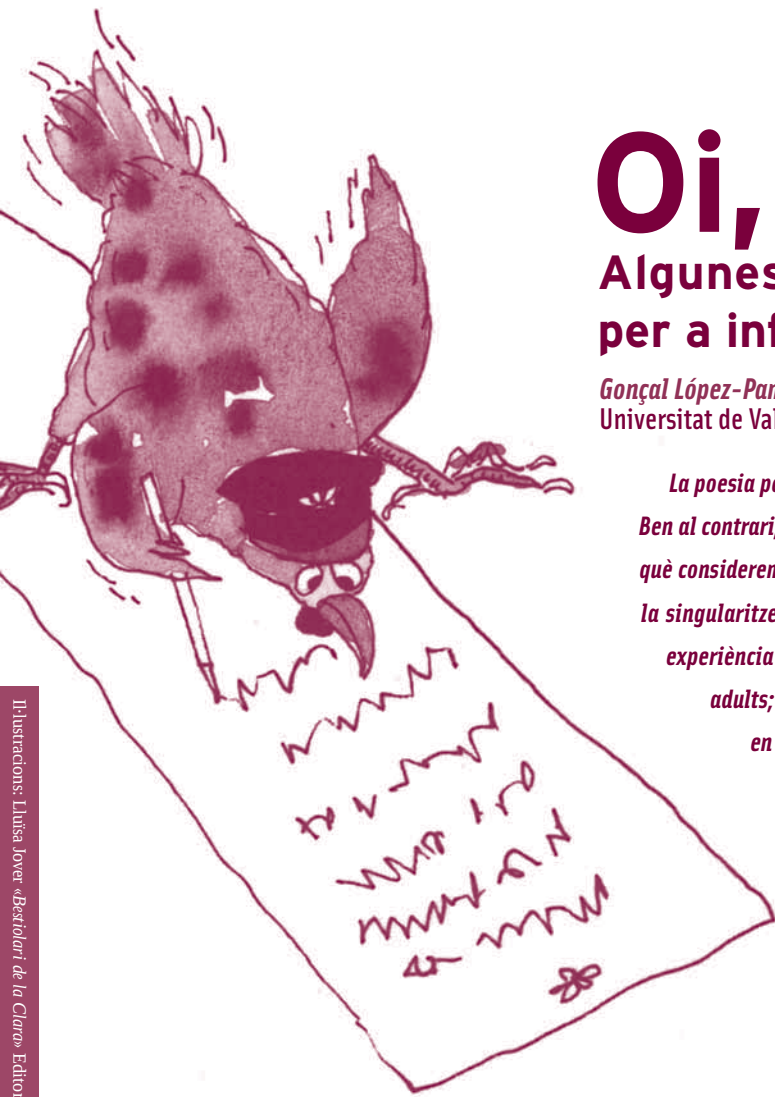

Oi, Miquel?

Algunes notes sobre la poesia per a infants de Miquel DescLOT.

Gonçal López-Pampló Rius.
Universitat de València

La poesia per a xiquets no viu a banda de la resta de la literatura, ni és un gènere menor. Ben al contrari, l'hem de veure amb el mateix respecte i, sobretot, la mateixa exigència amb què considerem la poesia per a adults. En realitat, trobe que només hi ha dos elements que la singularitzen: d'una banda, el fet que és una poesia que s'adreça a persones amb una experiència limitada i que, per tant, no poden entendre ni assumir tantes coses com els adults; d'altra banda, el fet que aquesta poesia exerceix una funció social especial, en la mesura que pot contribuir a omplir el buit que l'estruncament de la tradició popular ha deixat en la formació literària dels infants.

«Cal estar un poc atents perquè els xiquets són tan intel·ligents o tan rucs o tan estúpids com nosaltres», ens adverteix Miquel DescLOT en una entrevista en el diari Parlem.¹ En efecte, menysprear la capacitat intel·lectual dels infants és molt perillós i és el que porta, en última instància, a considerar que la poesia que s'hi adreça no té un gran requeriment artístic. La bona poesia, però, sempre admet més d'una lectura; per això, la poesia per a infants, si és bona, satisfarà igualment menuts i grans.

Un pont de tradicions

A més a més, com hem assenyalat, aquesta mena de poesia té una funció social important, ja que estableix un pont entre la tradició oral i la tradició escrita; Miquel DescLOT ho repeteix sovint, com ara en el discurs «Llegir per ser millors»,² i ho practica de manera militant des dels seus versos. Precisament si tenim en compte les seues paraules, cal fer una precisió abans de seguir avant. I és que la poesia, qualsevol mena de poesia, és essencialment oral. Un poeta no transmet emocions gràcies a les paraules del diccionari (col·lectives i convencionals), sinó per mitjà d'una distorsió sonora d'eixes paraules, és a dir, disposant-les de manera que el significat musical siga tan efectiu i determinant com el significat lèxic. La poesia popular, en la mesura que es transmetia de boca en boca, sense fixació material, necessitava unes estructures rítmiques fortes que resistiren eixe procés sense desgastar-se excessivament o, com a mínim, sense erosionar-se massa ràpidament. Aquesta necessitat comunicativa feia que tinguera molta més exigència musical que la poesia actual, la qual es concep per a les planes d'un llibre, per a la lectura personal i silenciosa. Si llegim qualsevol poema de Miquel DescLOT (pense, indistintament, en llibres com ara *Oi, Eloi?*, *Cançons de la lluna al barret* o *De tots els vents*) ens adonarem que no perd mai de vista aquella musicalitat, una sonoritat especial que ens sorprèn agradablement, potser perquè hem perdut en part el record de la música de les paraules.

La primera poesia

És ací on entra la poesia per a xiquets. Fem un poc de memòria: la primera poesia d'aquesta mena que entra a l'escola, a partir del segle XIX,

és l'herència directa de la tradició popular, recollida i fixada en forma de llibre —i, per tant, interrompuda—. A més a més, de totes les coses que es podrien haver potenciat, es trien els aspectes més moralitzadors i conservadors que, lògicament, també conté aquesta herència. Els moviments de renovació pedagògica (que arriben a ca nostra en els anys seixanta del segle passat) reaccionen contra aquest plantejament i proposen una nova poesia per a infants, que reconega i revitalitze l'herència popular, però que en prioritze el vessant lúdic i musical, més que no pas el moralitzant, sense renunciar tanmateix al compromís cívic i humà que pot vehicular la literatura. Ens trobem, per tant, amb el pas, ja explicat per Margalida Prats,³ del recull de folklore a l'obra d'autor. Aquesta és la poesia que reivindica DescLOT —i que practica—. Uns versos per a infants que omplin el buit que va deixar la poesia popular i recuperen, de manera activa, la música de les paraules.

La música de les paraules

Ara bé, cal anar amb molt de compte amb la manera com introduïm la poesia en l'escola, perquè fer-ho malament pot ser pitjor que no fer-ho. Marta Luna⁴ i Oriol Izquierdo⁵ ja han destacat, en altres números d'aquesta mateixa revista, que la poesia per a infants hauria de ser molt exigent —i que no sempre ho és prou—. Al meu parer, aquest problema ve sobretot del fet que molta poesia per a xiquets, tot i reconèixer el vincle amb la poesia popular, en mengesté la musicalitat. Per això Miquel DescLOT va afirmar a València, en el III Congrés de Literatura Catalana per a Infants i Joves, que no cal que els xiquets lligin poesia: cal que l'escolten. En aquest sentit, discrepe d'Oriol Izquierdo⁶ quan diu (amb referència a

algunes obres de Joana Raspall i Miquel Desclot) que és arriscat un recull de poemes per a infants poc unitari temàticament, en la mesura que és difícil «mantenir l'atenció del lector tot al llarg d'un poemari que sol ser més extens, a més d'heterogeni i, de vegades, desigual (...)». [Aquesta opció pressuposa] un lector més madur...». En efecte, una lectura tal pressuposa un lector més madur. Perquè pressuposa un *lector*. I els llibres de Miquel Desclot no són llibres de lectura pensats per als xiquets, sinó reculls de textos per a ser escoltats i no d'una tirada, sinó per anar-hi i tornar-hi, detenint-se avui ací i demà allà. A més, qui *llegirà* el llibre serà, probablement, un adult, que farà escoltar-lo als xiquets, els quals més avant començaran a llegir-lo si els ve de gust.

Més música, mestre?

Tot això ens porta cap a dos consideracions finals. En primer lloc, que cal trobar els mecanismes perquè aquesta poesia arribi oralment als xiquets. És molt ingenu el pare o el mestre que compra el llibre i pensa que n'hi ha prou deixant-lo a les mans del fill. Així, com diu Desclot en l'entrevista esmentada, «els mestres haurien de saber molta poesia per poder dir-la en classe i els pares haurien de llegir molta poesia en veu alta als xiquets». Per això, des de fa bona cosa d'anys, ell mateix porta fent lectures poètiques per a xiquets, perquè comprèn que aquesta interacció de música i paraula, aquesta oralitat, és el camí més adient i, tenint en compte la seua experiència, el més satisfactori: «Aleshores és quan la poesia enganxa realment la gent. Aquests últims anys he estat fent lectures de poesia per a xiquets en diversos centres culturals, generalment de la Fundació la Caixa. Em vénen a escoltar com si vingueren al teatre i jo, simplement –sense res, jo pelat–, els tinc durant una hora parlant-los. Els mestres tenen un poc el prejudici que els xiquets no ho suportaran, però quan acaba la sessió se sorprenen de l'atenció que han mostrat. I és que els xiquets i les xiquetes són molt receptius, però cal saber què els dónes i com els ho dónes. El prejudici és de la gent gran, no dels xiquets. Una volta, una xiqueta, en acabar l'acte, se'm va apropar a dir-me: «No m'he avorrit gens», perquè ella venia a avorrir-se!»

...i millor música per als xiquets.

La segona consideració ens torna a la qüestió de l'exigència. De la mateixa manera que la nova poesia per a infants no pot menystenir la nostra tradició, tant popular com –diguem-ne– culta, no pot deixar de banda el que es fa en altres literatures. Miquel Desclot és un dels poetes actuals que més ha fet per actualitzar la literatura catalana, renovar-la i ampliar-la per mitjà del contacte amb altres tradicions. L'antologia *De tots els vents* n'és la millor prova. En aquest sentit, no fa distinció entre poesia per a infants i poesia per a adults, ni entre escriptura i traducció: cal una exigència semblant. Desclot es considera un poeta de la traducció, més que no pas un traductor de poesia. Des d'aquesta òptica, el traductor és «un escriptor com un altre»⁸ que interpreta textos aliens per inventar-ne uns altres de propis, amb la intenció de transportar la distorsió musical –i, per tant, sensual i emotiva– a què han estat sotmeses les paraules del poema original. Per això, m'agradaria acabar aquest article amb una invitació. Llegiu en veu alta els dos poemes que segueixen i penseu en tot el que hem dit: que la poesia per a infants ha de considerar els xiquets com a éssers intel·ligents i permetre també una lectura per part dels adults; que ha de tindre una gran exigència formal i artística; que no ha d'obviar el compromís ètic i humà; que ha de recuperar el valor musical de la poesia; que ha d'enllaçar amb la tradició popular i omplir, en part, el buit que aquesta ha deixat; i, finalment, que ha d'escoltar altres veus poètiques i tindre-les en compte. És a dir, que ha de ser bona poesia. Escolteu aquest *limerick* d'Edward Lear i escolteu, després, un dels *limericks* de Desclot que trobem en *Oi, Eloi?* Ja ens contareu com ha anat l'experiència....

There was an Old Man of Cape Horn,
Who wished he had never been born;
So he sat on a chair,
Till he died of despair,
That dolorous Man of Cape Horn.

Vet aquí un homenic de Montagut
que hauria preferit no haver nascut.
Es va asseure dalt del terrat
i es va morir esperant l'infart,
el dolgut homenic de Montagut.

1. Trobareu l'entrevista completa a la pàgina següent: http://www.diariparlem.com/index.php?option=com_content&task=view&id=567&Itemid=30
2. Podeu trobar-lo en el número 272 (febrer de 2003) de la revista *Perspectiva escolar*, publicada per l'Associació de Mestres Rosa Sensat.
3. Prats Ripoll, Margalida (2002): «La poesia per a infants: un gènere entre el folklore i l'obra d'autor», dins Colomer, T. (dir.): *La literatura infantil i juvenil catalana: un segle de canvis*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona/Institut de Ciències de l'Educació. Per a la redacció d'aquest text també he utilitzat un altre article de la mateixa autora: «El patrimoni rimat a les portes del nou mil·lenni», *Faristol*, 37 (juny de 2000).
4. «Tems era tems», *Faristol*, 37 (juny de 2000).
5. «Versos menuts. L'obra dels poetes d'ara per als infants d'ara», *Faristol*, 35 (novembre de 1999).
6. Vegeu la pàgina 5 de l'article citat més amunt.
7. Vegeu l'entrevista esmentada.
8. Per a més detalls: «Un gènere poètic», introducció de Miquel Desclot a l'antologia *De tots els vents*. Manresa: Angle Editorial, 2004, pàg. 28.

